

RİSK TOPLUMUNDA SAKINIM POLİTİKASI: AFETLERE KARŞI ÖNLEYİCİ YAKLAŞIMLAR

Adem CEREN*

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de afetlere yönelik sakınım politikalarını risk toplumu çerçevesinde incelemektir. Afetlerin sıklığı, çeşitliliği ve buna bağlı olarak ortaya çıkardığı maddi ve manevi kayıpların büyüklüğü dikkate alındığında, müdahale ve iyileştirme odaklı geleneksel afet yönetimi politikalarının yetersizliği daha iyi anlaşılmaktadır. Bu durum, afet yönetiminde risklerin azaltılmasına odaklanan sakınım politikalarını giderek daha önemli hale getirmektedir. Çalışmada öncelikle risk toplumu kavramı ele alınmış, ardından afetlerin değişen yapısı ve sakınım politikalarının rolü değerlendirilmiştir. Türkiye’nin afet risk profili incelenerek deprem başta olmak üzere farklı afet türlerinin oluşturduğu tehditler ortaya konulmuştur. Bu kapsamda Türkiye’de uygulanan afet politika araçları kurumsal, hukuki ve planlama boyutlarıyla ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca sakınım politikalarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar analiz edilmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğiyle oluşturulmuştur. Araştırma bulguları, Türkiye’nin geçmişten günümüze yıkıcı birçok afete maruz kaldığını ve bu afetlere karşı sakınım politikalarının farklı türde birçok kurumsal belgede giderek daha fazla yer aldığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bulgular, uygulamada koordinasyon eksiklikleri, denetim sorunları, kurumsal kapasite yetersizlikleri ve toplumsal farkındalık eksikliği gibi çeşitli problemler bulunduğunu göstermektedir. Yine sigorta sistemi gibi finansal araçların yeterince yaygınlaşmadığı da tespit edilmiştir. Sonuç olarak, afetlere karşı daha etkili bir mücadele için sakınım politikalarının güçlendirilmesi, kurumsal işleyişin iyileştirilmesi ve toplumsal katılımın artırılması gerektiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Kamu Yönetimi, Risk Toplumu, Sakınım Politikası, Yönetişim.

* Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Adıyaman, Türkiye. Orcid: 0000-0002-0297-9924, E-posta: aceren@adiyaman.edu.tr
Bu makaleye atıf için: Ceren, Adem. (2026). Risk Toplumunda Sakınım Politikası: Afetlere Karşı Önleyici Yaklaşımlar, SDE Akademi Dergisi, 6(2), 195-223

MITIGATION POLICY IN THE RISK SOCIETY: PREVENTIVE APPROACHES TO DISASTERS

Adem CEREN

Abstract

The aim of this study is to examine disaster mitigation policies in Türkiye within the framework of the risk society. Considering the frequency and diversity of disasters, as well as the scale of material and non-material losses they cause, the limitations of traditional disaster management policies focused on response and recovery become clearer. This situation makes mitigation policies, which focus on reducing risks, increasingly important in disaster management. In the study, the concept of the risk society is first discussed, and then the changing nature of disasters and the role of mitigation policies are evaluated. Türkiye's disaster risk profile is examined, and the threats posed by different types of disasters, especially earthquakes, are presented. In this context, disaster policy tools in Türkiye are addressed in terms of their institutional, legal, and planning dimensions. The study also analyzes the problems encountered in the implementation of mitigation policies. The research is based on qualitative methods and uses document analysis as the main technique. The findings show that Türkiye has been exposed to many destructive disasters from past to present, and that mitigation policies have increasingly taken place in various institutional documents. However, the findings also reveal several problems in practice, such as lack of coordination, supervision issues, insufficient institutional capacity, and low public awareness. It is also found that financial tools such as the insurance system have not become widespread enough. As a result, it is seen that in order to achieve more effective disaster management, mitigation policies need to be strengthened, institutional functioning should be improved, and public participation should be increased.

Keywords: Disaster, Governance, Public Administration, Mitigation Policy, Risk Society

Giriş

Afetler, meydana geliş hızı ve kökenlerine göre farklılaşmakta, büyük ve yıkıcı hasarlar ortaya çıkarmaktadır. Özellikle doğa kökenli afetler ülkeler için ciddi birer tehlike oluşturmakla birlikte, insan kökenli afetlerin de etkileri tehlikeli boyutlara ulaşmaktadır (Özey ve Ünlü, 2020: 15-16). Modern dünyada değişim ve dönüşümle birlikte nüfusun kentlerde yığılması, plansız kentleşme ve dayanıksız yapılaşma başta olmak üzere altyapı, konut, ulaşım, trafik, otopark, çevre kirliliği ve sosyal eşitsizlik gibi kentsel sorunları derinleştirmektedir. Bu sorunların afetlerle birleşmesi durumunda büyük can kayıpları, yaralanmalar ve çevre tahribatı ortaya çıkmakta ve toplumları derinden etkileyen krizlere dönüşmektedir (Birleşmiş Milletler [UN], 2019; Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi [UNDRR], 2015). Bu durum, afetlerin doğa kaynaklı olaylar olmalarına ek olarak, insan kaynaklı kırılganlıklarla şekillenen karmaşık riskler haline geldiğini göstermektedir.

Bu noktada Beck'e (1992) göre risk toplumu, modernleşme süreciyle birlikte ortaya çıkan ve insanların artık sadece refah değil, aynı zamanda çeşitli riskler ürettiği bir toplum yapısını ifade etmektedir. Sanayileşme ve teknolojik gelişmeler beraberinde çevre kirliliği, nükleer kazalar ve iklim değişikliği gibi insan kaynaklı riskleri getirmiştir. Bu riskler gelinen süreçte ekonomik, politik, sosyal ve yönetsel çok boyutlu karmaşık risk bileşenlerine dönüşmüştür. Bu noktada, günümüz toplumlarını üretim ve büyüme çabalarının yanında riskleri yönetme ve azaltma çabalarıyla da tanımlanmaktadır.

Risk toplumu ile dikkat çekilmek istenen belirsizlikler, afet yönetiminde sakınım politikalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü toplumları derinden etkileyen afetler, karar almadan planlama ve uygulamaya kadar tüm tercih ve süreçlerde risk odaklı politikalara duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Bu durum, kriz anında müdahale etmeye odaklanan yaklaşımların yetersiz kaldığını, bunun yerine risk azaltma, planlama yapma, önlem alma, kurum ve kuruluşlarla birlikte toplumu afetlere hazır hale getirme gibi uzun vadeli politikalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Risk odaklı bu yaklaşım yalnızca ulusal düzeyde değil, uluslararası düzeyde de karşılık bulmaktadır. Çünkü artan afet riskleri ve toplumların meydana gelen afetler karşısındaki zarar görme düzeyleri, uluslararası arayış ve çabaları doğrudan etkilemektedir. Afet risklerinin azaltılmasına yönelik uluslararası düzlemde Birleşmiş Milletler öncülüğünde Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015–2030) hazırlanmıştır. Bu belgede, afet yönetimi yaklaşımı risk yönetimine evrilerek, mevcut risklerin azaltılması ve dirençli yapılar ve toplumlar oluşturmaının önemine vurgu yapılmaktadır (UNDRR, 2015). Bunun yanında bir yandan afetlerin küresel etkileri ve müdahale kapasitesinin geliştirilmesi gereği ortaya konulurken (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu [IFRC], 2026), diğer yandan MCR2030 girişimi ile afet risklerinin azaltılmasında şehirlerin merkezi rolüne vurgu yapılarak, yerel yönetimlerin kapasitesinin güçlendirilmesi, risklerin önceden belirlenmesi ve çok paydaşlı yönetim anlayışıyla dirençli kentlerin oluşturulması gerekliliği savunulmaktadır (UNDRR, t.y.).

Ulusal düzeyde ise Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Türkiye'nin afet deneyimi ve afetler neticesinde ortaya çıkan kayıpların büyüklüğüne dikkat çekerek, afet öncesi döneme odaklanmanın zorunlu olduğunu belirtmektedir. Deprem riski başta olmak üzere yangın, sel, heyelan gibi afet tehditleri sakınım politikalarının önemini ortaya koymaktadır (AFAD, 2022a). 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremler neticesinde 50 binin üzerinde insanın hayatını kaybetmiş olması, 3,3 milyon insanın yerinden edilmiş olması, 2,3 milyon insanın çadır kamplarda ve konteynırlarda barınmakta olması (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı [UNDP], 2023: 1) ciddi bir sorunun varlığına işaret ederek, Türkiye'de afet yönetiminde önleyici politikaların yetersizliğini de göstermektedir.

Nitekim Türkiye'nin afetlerle mücadele sürecinde planlama, denetleme ve yerel düzeyde yaşanan uygulama sorunları afet risklerini yapısal hale getirerek, afet zararlarının artmasına sebep olmayı sürdürmektedir. Diğer bir deyişle, Türkiye'de afet yönetim politikaları, ülkenin afet risk gerçeğine rağmen uzunca bir süredir özellikle afet sonrası döneme (müdahale ve

iyileştirme) odaklanmıştır. Bununla birlikte yasal ve kurumsal belgelerde afet öncesi dönemin önemine dikkat çekilmesine rağmen, uygulamada bu sorunların varlığı devam etmektedir.

Bu çalışma risk toplumu yaklaşımı çerçevesinde Türkiye’de afetlere yönelik sakınım politikalarını inceleyerek, afetlere yönelik önleyici politikaların gerekliliğini tartışmaktadır. Çalışmanın amacı, risk toplumu yaklaşımı çerçevesinde Türkiye’nin afet risk profilini ve sakınım politikalarını ele alarak, bu politikaların uygulanmasında karşılaşılan sorunları ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmada ilkin risk toplumu, afet ve sakınım politikası kavramsal temelde ele alınmakta, ardından Türkiye’nin afet risk profilinin çerçevesi çizilerek, politika araçlarına değinilmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümünde sakınım politikalarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar tartışılmaktadır.

Bu yönüyle çalışma afetleri hem bir kamu politikası hem de yönetim çerçevesinde yorumlanması gereken özel bir konu olarak ele almayı hedeflemektedir.

Çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında hazırlanmış ve Türkiye’de afetlere yönelik sakınım politikasının kurumsal, yönetsel ve toplumsal boyutlarını incelemek amacıyla belge (doküman) analizi tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda risk toplumu, afet ve sakınım politikası kavramlarına ilişkin ulusal ve uluslararası literatür (akademik çalışmalar, politika belgeleri ve raporlar) incelenmiştir. Risk toplumu kavramı ele alınırken başta Ulrich Beck olmak üzere literatürdeki temel yaklaşımlar değerlendirilmiş ve kavramın modern toplumdaki risk üretimi, belirsizlik ve kırılganlık boyutları ele alınmıştır. Ayrıca Sendai Çerçevesi gibi uluslararası belgeler doğrultusunda UNDRR ve UNDP tarafından hazırlanan raporlar analiz sürecinde yol gösterici olmuştur. Türkiye özelinde ise AFAD faaliyet raporları, Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP), Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kahramanmaraş ve Hatay Depremi Raporu, Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) verileri ile güncel akademik çalışmalar temel veri kaynakları arasında yer almaktadır.

1. Kavramsal Temel: Risk Toplumu, Afet ve Sakınım Politikası

Bu bölümde ilkin risk toplumu kavramı üzerine durularak, risk toplumu yaklaşımı afetlerle ilişkili olarak incelenmekte, ardından sakınım politikası kavramı değişen risklerle ilişkili olarak ele alınmaktadır.

1.1. Risk Toplumu ve Afet Olgusunun Dönüşümü

Giddens (1991) risk toplumunu, geç modernite dediği kavramla ilişkilendirerek, küresel ve kontrol edilmesi güç tehlikelerin baskın hale geldiği bir toplumsal evre anlamında kullanmaktadır. Giddens, risk toplumunu ve modernitenin getirdiği belirsizlikleri analiz ederken riskleri temel olarak iki ana başlıkta dışsal ve imal edilmiş risk olarak birbirinden ayırmaktadır. Dışsal risk, geleneksel toplum yapısında baskın olan, insan müdahalesinden bağımsız ve deprem, sel, kuraklık, salgın hastalık gibi “dışarıdan” gelen tehlikelerdir. İmal edilmiş risk ise, modernitenin (özellikle geç modernitenin) asıl belirleyicisi olan, bizzat insan faaliyetleri, teknik kararlar ve teknolojik gelişmeler sonucu ortaya çıkan tehlikelerdir.

Bu çerçevede risk toplumu, modernleşme ile birlikte ortaya çıkan belirsizliklerin yan etkilerinin geleneksel kurumlar aracılığıyla yönetilmekte zorlandığını savunan bir yaklaşımdır. Risk toplumu, sanayileşmenin ‘başarısının’ bir yan ürünü olarak ortaya çıkmış olup, riskler bireyselin ötesinde yapısal nitelik taşıyarak toplumsal karar alma süreçleriyle doğrudan bağlantılı olarak gelişmektedir. Klasik sanayi toplumunda zenginlik ön plana çıkarken, risk toplumunda ise risk üretimi ön plana çıkmaktadır (Beck, 1992).

Risk toplumu kavramını daha eleştirel bir şekilde ele alan Beck, toplumların gelişiminde farklı evreler olduğunu ifade etmekte ve risk toplumunu bu sürecin son halkası olarak nitelendirmektedir. Modernleşmenin kendi oluşturduğu sorunları tartıştığı aşamada risk toplumunun ortaya çıktığını belirten Beck, bu risklerin eskiye kıyasla daha sınır tanımaz, hesaplanamaz ve telafi edilmesi güç kayıplara sebep olduğunu vurgulamaktadır (Çoban, 2024: 335). Bu bağlamda afet riskleri yalnızca fiziksel olaylar

olmanın ötesinde, yönetsel ve toplumsal tercihlerin, kararların, kapasitelerin ve örgütsel dirençliliğin birer uzantısı olarak ortaya çıkmaktadır.

Başka bir ifadeyle, günümüzde afetler yalnızca bir doğa olayı neticesinde gerçekleşen bir hadise olmanın ötesinde, etkileri bakımından toplumu yakından ilgilendiren bir kriz türüdür. Bu bağlamda afetler, güç ilişkilerini, eşitsizlikleri, kırılğanlıkları ve politik yönelimleri görünür kılmaktadır (UNDRR, 2015; Kolay Çepni ve Varlıklar Demirkazık, 2023). Afetlerin ortaya çıkardığı bu tablo, maddi hasar ve can kayıplarının ötesinde bir toplumun organizasyonu, sosyal etkileşimi ve afet direnç seviyesi hakkında ipuçları vermektedir. Bu yönüyle toplumların afet kırılğanlığı, kentleşme düzeyi, yoksulluk düzeyi, eğitim seviyesi ve dayanışma araçları gibi unsurlarla doğrudan bağlantılıdır. Toplumun afet dayanışma ağları ne kadar gelişmiş ise afetle mücadele kapasitesi de o nispette gelişmektedir (Çelebi ve Kara, 2025: 128).

Bu çerçevede afetlerin doğa ve insan kaynaklı riskler olduğu ve bunun toplumsal, ekonomik ve yönetsel süreçlerle şekillenen karmaşık riskler içerdiği görülmektedir. Bu durum afet yönetiminde bir yandan yalnızca müdahale ve iyileştirme süreçlerine odaklanmanın yetersiz kaldığını ortaya koyarken, diğer yandan riskler ortaya çıkmadan önleyici politikalar geliştirmenin önemini artırmaktadır (UNDRR, 2015). Dolayısıyla sakınım politikaları, risk toplumunun ortaya çıkardığı bu yeni koşullara yanıt veren temel bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır.

1.2. Sakınım Politikası ve Değişen Riskler

Sakınım politikası, afet oluşmadan önce kurumları, kuruluşları ve toplumu en az zarar ve fiziksel kayıpla topyekûn olarak afete hazır hale getirmek için yasal, fiziksel, teknik ve idari tedbir alma sürecidir. Bu politika, afetlerin olası etkilerini en aza indirmek maksadıyla risk azaltma çalışmalarının yapılmasını ve uzun vadeli politikaların hazırlanarak hayata geçirilmesini kapsamaktadır (Özey ve Ünlü, 2020: 187). Bu yönüyle risk toplumunda sakınım politikaları, afetlerin yıkıcı etkilerini azaltmada son derece önemli bir yere sahiptir.

Risk toplumu yaklaşımı, afet yönetiminde proaktif adımları içeren sakınım politikalarının ön plana çıkmasına zemin oluşturmıştır. Sakınım politikası, afetler meydana gelmeden önce alınması gereken tedbirlere odaklanarak, afetin etkilerini en düşük seviyede tutmayı amaçlayan bütüncül bir afet politika yaklaşımıdır. Nitekim bu yaklaşımın uluslararası düzeydeki en önemli yansımalarından biri olan Sendai Çerçevesi, afetlerle mücadelede risk azaltımının önemine dikkat çekerek; önleyici müdahaleler, toplumsal katılım ve yönetim anlayışı çerçevesinde çalışmaların önemi vurgulamaktadır (UNDRR, 2015).

Sakınım politikalarının teorik arka planını anlamak için modern toplumda risk kavramındaki değişime bakmak gerekmektedir. Gelenen süreçte riskler nitelik değişikliğine uğramış ve sorumluluk anlayışını kökten değiştirmiştir. Artık riskler doğadan kaynaklanan belirsizlikler olmanın ötesinde; sanayileşme, teknoloji, politika ve kararlar gibi insan eliyle üretilen sonuçlarla doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bu sebeple riskler bir kader, tesadüf ya da doğal afet olmanın ötesinde, yönetilmesi gereken önemli toplumsal meseleler olarak ele alınmaktadır (Giddens, 1999). Bu bakış açısı, afetlerin hem doğa olaylarından kaynaklandığını hem de toplumsal olarak inşa edilen süreçlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, deprem, sel ve fırtına gibi olaylar afetin fiziksel tetikleyicilerini oluştururken, asıl yıkım bu olayların toplumsal koşullarla etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda kırılganlık yaklaşımı, afetlerin etkisinin, toplumların sosyoekonomik yapıları ve direnç düzeyleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Wisner vd., 2004).

Bu çerçeveye uyumlu olarak Alesch vd. (2012)'nin değerlendirmesi, sakınım politikalarının yalnızca politika tercihleri ile fayda-maliyet dengesi üzerinden şekillenmediğini göstermektedir. Aksine bu süreç kurumsal öncelikler, yerleşik resmi prosedürler ve risk algısının iç içe geçtiği karmaşık bir yapı tarafından belirlenmektedir. Özellikle kırılganlık düzeylerinin ve riskin algılanma şeklinin kurumsal bağlamda farklılaşması, kamu politikalarının uygulanma biçimini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle sakınım politikalarının başarısı, ekonomik unsurlara ek olarak toplumsal kırılgan-

lıkların ve kurumsal dinamiklerin bütüncül biçimde anlaşılmasına da bağlı olmaktadır.

Sakınım politikası yalnızca dar anlamda bir afet önleme politikası olmayıp, çok boyutlu ve çok aktörlü bir yapıya sahiptir. Bu politikalar aynı zamanda toplumsal kalkınma hedefleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu yönüyle hem fiziksel altyapının güçlendirilmesi hem de toplumsal direncin artırılması, afetlere karşı en etkili koruma yöntemleri arasında yer almaktadır (Fitzgerald vd., 2024; Figueiredo vd., 2018: 7). Dolayısıyla sakınım politikaları, yalnızca devletin sorumluluğunda yürütülen bir süreç değildir. Bu noktada yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (STK), özel sektör ve toplumsal katılım yönetim temelli bir politika alanı olarak değerlendirilmektedir. Artan afet riskleriyle birlikte bu aktörlerin tamamı sürecin önemli bir parçası ve belirleyicisi haline gelmektedir (Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü [OECD], 2019; UNDP, 2014).

2. Türkiye'nin Afet Risk Profili ve Politika Araçları

Bu bölümde öncelikle Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı afet riskleri ele alınmakta, ardından bu risklere yönelik geliştirilen politika araçları incelenmektedir.

2.1. Türkiye'nin Afet Risk Profili

Türkiye, sahip olduğu coğrafi, jeolojik ve iklim özellikleri dolayısıyla geçmişten bugüne muhtelif afetlere sıkça maruz kalmış bir ülkedir. Diğerlerinden farklı olarak özellikle deprem tehlikesi Türkiye'nin afet politikalarının belirleyicisi olarak öne çıkmaktadır. Türkiye topraklarının büyük çoğunluğunun (%92) aktif ve inaktif fay hatları üzerinde yer almasına (AFAD, 2019; AFAD, 2022a) ek olarak, milyonlarca insanın bazı mega kentlerde (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya vb.) barınması afet politikalarının ve politika önceliklerinin değişmesini beraberinde getirmektedir. Ayrıca Kuzey, Doğu ve Batı Anadolu Fay Hatları boyunca kurulmuş bu ve diğer büyük sanayi kentlerinin ekonomik faaliyetleri de göz önüne

alandığında afet riskleriyle üretimin durması, yapı stokunun zarar görmesi milyarlarca liralık maddi kayba ve hizmetlerin kısıtlanmasına neden olabilir (AFAD, 2022a; T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB], 2023).

Deprem dışında Türkiye'nin afet risk profili çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, Karadeniz Bölgesi gibi eğimli ve yağışlı bölgelerde heyelan ve kaya düşmesi; ani yağışlara bağlı olarak Karadeniz, Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde sel; özellikle yaz aylarında yine Ege ve Akdeniz kıyılarında meydana gelen orman yangınları ile İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde görülen kuraklık Türkiye'nin temel afet risk profilini ortaya koymaktadır (AFAD, 2022a). Bu profil, bir yandan afet risk çeşitliliğini ortaya koyarken, diğer yandan dirençli şehir ve toplum oluşturma gerekliliğini hatırlatmaktadır.

Bu risklerin oluşumunda doğal faktörlerin yanında kentleşme ve planlama süreçleri de belirleyici olmaktadır. Türkiye'de özellikle göç ve kentleşme politikaları farklı risk alanlarını ortaya çıkarmıştır. 1950'li yıllarda %25 seviyesinde olan kentsel nüfusun 2000'lerin başında %73'lere çıkması buna hazırlıksız olan Türkiye'de çarpık bir kentleşmeye neden olmuştur. Bu süreçte planlama eksiklikleri ve kentsel alanların hızla kullanıma açılması afet dâhil birtakım tehlikeleri beraberinde getirmiştir. Buna ek olarak 2000'li yılların başına kadar yapı mevzuatı sorunları, depremlerde altyapının yetersiz kalmasına neden olmuştur. Yine altyapı yetersizliğine bağlı olarak ortaya çıkan seller ülkenin kırılganlık düzeyini ortaya koymaktadır (Dünya Bankası [World Bank], 2019: 9). Türkiye'de özellikle iklim ve afetler arasında ilişki daha belirgin hale gelmektedir. Bu doğrultuda orman yangınları, sel, çığ, taşkın gibi afet türlerinin sıklıkla görülmesi, iklim değişikliğiyle giderek ilişkili hale geldiğini göstermektedir. Bu ilişki, Türkiye'nin risk profilinde hem jeolojik kökenli depremlerin etkili olduğunu hem de çevre ve iklim koşullarına bağlı olarak çoklu afetlerin yaşandığını göstermektedir (Tatoğlu, 2026).

Bu çerçevede riskler artık fiziksel tehditlerle açıklanamayacak kadar genişlemiş durumdadır. Ülkedeki politik, ekonomik ve toplumsal kırılgan-

ganlıkların da riskleri artırdığı görülmektedir. Dolayısıyla dünyada aynı türden ve aynı büyüklükteki bir doğa olayının farklı toplumsal yapılarda farklı etkiler ortaya çıkarması, toplumların risk seviyesinin yüksekliğini ifade eden bu olguyla açıklanmaktadır (Ergün ve Cihan, 2025: 134). Başka bir ifadeyle, afetlerin jeofiziksel veya biyolojik olaylarla ilişkisinin yanında insanların savunmasızlığı gibi sosyal yapı özellikleri kayıpları artırabilmektedir. Bunun yanında ülkenin ekonomik ve politik süreçleri ve idarecilerin tercihleri afetlerde başarıyı ya da başarısızlığı belirlemektedir. Sebebi ne olursa olsun, tüm bu tercih ve süreçlerin sonunda can kayıpları ve mal kaybı gibi birtakım olumsuzluklar ortaya çıkmaktadır (Wisner vd., 2004: 7). Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'nin afet risk profilinin belirleyicileri arasında coğrafi ve jeolojik konumu, iklim ve meteorolojik özellikleri, toplumsal yapı ve kırılganlıklar, yapı stoku, kurumsal kapasitesi ve yönetsel tercihler (AFAD, 2022a; World Bank, 2022) ön plana çıkmaktadır.

2.2. Türkiye'nin Afet Politika Araçları

Türkiye'nin afet politikası araçları, kurumsal, hukuki ve teknik boyutları kapsayan çok katmanlı bir yapı üzerine kuruludur. Bu noktada en temel kurumsal araç, afet öncesi, sonrası ve sonrası süreçlerin koordinasyonundan sorumlu olan AFAD olup, afet yönetiminde politika oluşturma ve uygulama işlevlerini merkezi düzeyde yürütmektedir (AFAD, 2025a). Bu yapının ortaya çıkmasının önemli nedenleri arasında, Türkiye'nin afet risk profilinin yüksek olması ve bu risklere yönelik politika araçlarının geliştirilmesi zorunluluğu yer almaktadır.

Türkiye'nin afet riski yüksek bir ülke olması, afet yönetiminde yalnızca kriz yönetimi yaklaşımının yeterli olmadığını göstermiştir. Bu realite, risk önleme çalışmalarının stratejik bir kamu politikası alanı haline gelmesine zemin hazırlamıştır. Özellikle 1999 Marmara Depremi, Türkiye'de afet yönetimi anlayışında önemli bir kırılma noktası olmuş ve reaktif yaklaşımdan proaktif risk yönetimi anlayışına geçişi hızlandırmıştır (Ergün ve Cihan, 2024; Genç, 2021). Bu süreçte afet yönetimindeki eksikliklerin görünür hale gelmesi, kurumsal ve yapısal dönüşümü zorunlu kılmıştır.

1958 tarihli 7126 sayılı Kanun'dan başlayarak 2012 tarihli 6306 sayılı Kanun'a kadar uzanan düzenlemeler, afet yönetiminin hukuki çerçevesini oluşturmaktadır. 2009 yılında yürürlüğe giren 5902 sayılı Kanun ile afet yönetiminden sorumlu kurumlar tek çatı altında toplanmış, 2018 yılında ise AFAD İçişleri Bakanlığı'na bağlanarak mevcut kurumsal yapı yeniden düzenlenmiştir (AFAD, t.y.-a). Bu gelişmeler doğrultusunda, Türkiye'nin afet yönetimi yapısı yeniden şekillendirilmiş ve AFAD koordinasyon ve organizasyon açısından merkezi bir aktör haline gelmiştir (Şahin, 2023).

Kurumsal yapının oluşturulmasını takiben, ülke ihtiyaçları da göz önüne alınarak politika araçları arasında afet eylem ve müdahale planları ile risk azaltım planları hazırlanmıştır. Bu kapsamda ilk olarak 2012 yılında UDSEP hazırlanmıştır. Bu plan, Türkiye'de deprem riskini azaltmak amacıyla hazırlanmış ve deprem öncesi alınması gereken önleyici tedbirleri, kurumsal sorumlulukları ve uzun vadeli hedefleri belirleyen stratejik bir politika belgesi olarak uygulamaya konulmuştur (AFAD, 2013). Ardından 2014 yılında Türkiye'de afet ve acil durumlara müdahale sürecini düzenleyen ulusal ölçekte bir plan olan TAMP hazırlanmıştır. 2022 yılında revize edilen bu planla afetlerde hangi kurumun, neyi ne şekilde yapacağı önceden belirlenmiştir (AFAD, 2022b).

2021 yılı içerisinde çalışmaları tamamlanan önemli planlardan biri de İRAP olmuştur. İl düzeyinde yerel olarak hazırlanan bu planlar 81 il için ayrı ayrı hazırlanmış, her ilin kendine has riskleri tespit edilerek bu doğrultuda spesifik adımların ve eylemlerin atılması amaçlanmıştır (AFAD, 2025b). Yerel düzeyde geliştirilen bu planları ulusal ölçekte tamamlayan yaklaşım ise, TARAP'tır. Türkiye, 2022–2030 yılları arasında afet risklerini en aza indirme doğrultusunda hazırladığı bu plan kapsamında, ülkede yaşanabilecek her türlü afet riskine yönelik çalışmaların kamu kurumları, yerel yönetimler, STK'lar ve özel sektörün dâhil olduğu yönetim temelli bir anlayışla yürütülmesini amaçlamaktadır (AFAD, 2022a). Bu planın öngördüğü yaklaşımı destekler nitelikte UNDP (2023), orta ve uzun vadede depreme dayanıklı inşaat odaklı yeniden yapılanma çalışmalarının gerekliliğine vurgu yaparak, risk azaltımında önemli bir alan açılabileceğini

belirtmektedir. Özellikle yapı ruhsat süreçleri, kırılganlık ve tehlike analizleri, arazi planlaması ve dayanıklı yapı üretimi gibi alanlar risk azaltımında belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye’de afet politika araçları arasında finansal mekanizmalar kapsamında önemli bir yere sahip kurumlardan biri DASK’tır. Bu kurum, deprem sonrası ortaya çıkabilecek ekonomik kayıpların azaltılması ve konut sahiplerinin maddi güvence altına alınmasını amaçlamaktadır. Bu sayede devlet üzerindeki mali yükün azaltılması ve riskin sigorta yoluyla paylaşılması hedeflenmektedir. Bu nedenle zorunlu deprem sigortası, konutların deprem ve buna bağlı olarak ortaya çıkan hasarlara (yangın, yer kayması, infilak, tsunami vb.) karşı önemli bir güvence oluşturmaktadır (DASK, t.y.; Yalaz, 2025).

Bu planlama araçlarıyla birlikte, Türkiye’nin afet politika önceliklerinde önemli bir değişim yaşandığı görülmektedir. Yaşanan afet deneyimlerinden hareketle risk odaklı çalışmaların önemi daha fazla anlaşılmış ve bu doğrultuda politikalar geliştirilmiştir. Bu politikalar özellikle kentsel dönüşüm süreçleri aracılığıyla riskli yapıların dönüştürülmesi ve dirençli şehirlerin inşa edilmesi hedefini yansıtmaktadır. Bununla birlikte bütünlükli afet yönetimi yaklaşımının benimsenmiş olması, afet politikalarının afet öncesi, anı ve sonrası süreçleri kapsayacak şekilde bütüncül bir çerçevede ele alındığını göstermektedir (UNDRR, 2015; AFAD, 2022a).

Bu bütüncül yaklaşım çerçevesinde, afet yönetiminde görev alacak kurumların rollerinin önceden belirlenmesi ve koordinasyonun sağlanması etkin mücadele açısından önem taşımaktadır. Buna ilaveten AFAD’ın stratejik amaçları arasında yer alan toplumun sürece dâhil edilmesi hedefi doğrultusunda geliştirilen gönüllülük sistemi önemli bir politika aracı olarak öne çıkmaktadır. 2019 yılında oluşturulan AFAD Gönüllülük Projesi, gönüllülük faaliyetlerini bireysel ve dağınık olmaktan çıkararak kurumsal, koordineli ve geniş katılımlı bir yapıya dönüştürmeyi amaçlamaktadır. AFAD’a göre bu proje ile afet yönetiminin tüm aşamalarında görev alabilecek bireylerin eğitilmesi ve hazır hale getirilmesi hedeflenmiştir (AFAD, t.y.-b). Nitekim 623 bin kişi olan AFAD gönüllü sayısının, 6

Şubat depremlerinden sonra sisteme yeni katılımı birlikte 1 milyon 632 bine yükselmesi toplumsal katılımın afet yönetimindeki rolünü açıkça ortaya koymaktadır (AFAD, 2023: 72; AFAD, 2026).

Son olarak, bu kurumsal ve hukuki gelişmelerle birlikte Türkiye'nin afet yönetim yaklaşımındaki dönüşümde uluslararası gelişmelerin de etkisi olmuştur. Türkiye'nin Hyogo ve Sendai Çerçeve Eylem Planlarıyla uyumlu politikalar geliştirdiği görülmektedir. Özellikle 1999 sonrası dönemde gerçekleştirilen reformlar, afet öncesi risk azaltım politikalarının önem kazanmasına katkı sağlamıştır (Doğan, 2025: 68).

3. Türkiye’de Sakınım Politikalarının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

Geçmişten bugüne Türkiye’de afetlerle mücadelede çeşitli sorunlarla karşılaşılmalıdır. Bu sorunların varlığı afet yönetiminde önlem almanın ve risk azaltmanın önemini daha da artırmaktadır. Genel olarak bakıldığında, sakınım politikalarının uygulama sürecinde kurumsal, yönetsel ve toplumsal sorunların varlığı, politika hedefleriyle sahadaki gerçeklik arasında önemli kopukluklar olduğunu ortaya koymaktadır (Turan, 2025: 66-67; Yıldırım ve Saygın, 2024).

Nitekim sakınım politikalarında yapısal sorunların gün yüzüne çıktığı önemli örneklerden biri olan 6 Şubat depremleri bu gelişmeyi desteklemektedir. Bu deprem, 11 ili ve milyonlarca insanı etkilemiş, büyük can kayıplarına ve yıkıma neden olmuştur. Özellikle imar planlarının ve kararlarının yasal dayanağı olan 6306 sayılı Kanun ve buna istinaden çıkarılan yönetmeliklere göre inşa edilen binaların yıkılması, yeterli hazırlığın yapılmadığını ve önceki depremlerden gerekli derslerin çıkarılmadığını göstermektedir. Bu durum, mevcut afet önleme planlarının ve yapı güvenliği önlemlerinin uygulamada karşılığının zayıf olduğunu ortaya koymaktadır (Kahraman, 2023). Bu yapısal sorunun bir uzantısı olarak, milyonlarca insanın yaşadığı kentlerde planlama yapılırken yerleşime uygunluk denetimlerinin yeterince yapılmamış olması önemli bir problem alanıdır. Aktif

fay hatlarının etkisinin göz ardı edilmesi, riskli ve yetersiz yapı stokunun varlığı afet risklerini artırmaktadır. Ayrıca sel ve taşkın gibi tehlikelere karşı hatalı yapılaşma kararları, bazı bölgelerde riskleri daha da derinleştirerek, dirençli kent inşası ve yapı stokunun dönüşümü için daha fazla kaynak ve planlama ihtiyacını ortaya koymaktadır (Özmen, 2024: 137).

Bu bağlamda teknik sorunlar incelendiğinde, afet risklerini artıran unsurlar arasında zemin koşullarının dikkate alınmaması, zemin etütlerinin yetersizliği, ruhsat süreçlerinin etkin denetlenmemesi, mühendislik hizmetlerindeki eksiklikler ve malzeme kalitesi gibi sorunlar yer almaktadır. Söz konusu durum, sorunun teknik yönünü ön plana çıkarmakla birlikte, aynı zamanda yönetsel ve etik bir boyutu da ilgilendiren bir mesele olduğunu göstermektedir (Kahraman, 2023). Buna ek olarak, Yetişkin (2025: 12), afet risk yönetiminde yukarıdan aşağıya işleyen merkezi yapının, riskleri azaltmak yerine yeni kırılabilirlikler üretebildiğini belirtmektedir.

Bu çerçevede, teknik ve yönetsel sorunlar birlikte değerlendirildiğinde, afet yönetim süreçlerinin kriz yönetiminden risk yönetimine evrilmiş olması önemli bir paradigma değişimini ifade etse de bu dönüşümün uygulamada istenilen düzeyde karşılık bulamadığı görülmektedir. Özellikle koordinasyon eksiklikleri, denetim mekanizmalarının etkin işlememesi ve afet yönetimine ayrılan kaynakların sınırlı kalması, sakınım politikalarının uygulanmasını zorlaştırmaktadır (Demir vd., 2025).

Bu doğrultuda konuya politika belgeleri düzeyinde bakıldığında, Türkiye’de afet sakınım politikalarına dönük risk azaltımı yaklaşımı çerçevesinde çeşitli belgelerin varlığı görülmektedir. Sakınım politikalarının özellikle UDSEP, TAMP, TARAP ve İRAP gibi politika belgeleri aracılığıyla ortaya konulmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu belgeler afetlere karşı önlem alınması, müdahale kapasitesinin artırılması ve daha dirençli toplum oluşturulması gibi hedefler doğrultusunda çalışma yapılmasını öngörmektedir. Fakat strateji belgesinde ve planda ortaya konulan hedeflerin uygulanması noktasında çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalındığı görülmektedir. Altınkesen (2025) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de afet yönetiminin ve sakınım politikalarının önündeki engeller ortaya konmaktadır. Buna göre

kurumlar arası yetki karmaşası, eşgüdüm sorunu, risk azaltma çalışmalarının önünde önemli bir engel olarak durmaktadır. Bunun yanında bütçe ve personel sorunları, toplumsal farkındalık düzeyinin düşüklüğü ve denetim mekanizmalarındaki problemler benzer sorunlar arasında yer almaktadır. Bu çerçevede Yetişkin (2025: 12) tarafından da vurgulandığı üzere, afet politikalarının uygulanmasında yönetsel, siyasal, kurumsal dinamikler etkili olabilmektedir. Bu doğrultuda afet politikaları zaman zaman güç ilişkileri, siyasal eğilimler ve toplumsal ayrışmalardan da etkilenerek şekillenebilmektedir.

Bunun yanı sıra, uygulama sürecindeki sorunlar daha dar çerçevede de görülmektedir. Özellikle afet sonrası süreçte, konut sıkıntısının ortaya çıkması ve buna kalıcı ve kesin çözüm üretme noktasında konut kooperatiflerinin çalışmalarına duyulan ihtiyaç Özdoğan vd. (2025) tarafından yapılan araştırmada ele alınmıştır. Buna göre Türkiye’de afet sonrası toparlanma aşamasında konut kooperatiflerinin yeterince temsil edilmediği vurgulanmıştır. Devlet tarafından hızlı ve merkezi düzeyde konut politikasının standart ölçülere göre yapılmış olması, kooperatif konut alternatiflerinin ortaya çıkışını kısıtlamaktadır.

Finansal boyutta ise, Türkiye’de afet sakınım politikaları içerisinde sigorta sistemine ilişkin sorunlar da söz konusudur. Fiziksel risk azaltımı ve afetlerden en az düzeyde etkilenme açısından önemli olan sigorta sistemi, özellikle deprem, yangın, sel gibi büyük maddi zararlar karşısında ekonomik bir destek unsuruna dönüşmektedir. Türkiye’de sigorta sisteminin toplumsal düzeyde bir sakınım politikası olarak yeterince görülmediği, insanların afet ve diğer tehlikeler konusunda hazırlık yapma durumlarının afet dönemleriyle ilişkili olduğu, gelir başta olmak üzere sigortacılık talebini etkileyen çeşitli toplumsal ve yönetsel değişkenlerin olduğu görülmektedir (Azimli Çilingir, 2018: 20; Okan, 2025; Kutlu, 2025).

Bu durumun somut yansıması olarak, belirsizliklerin ve risklerin arttığı günümüzde sigortalılık düzeyinin düşük oluşu kırılganlıkları da artırmaktadır. Verilere göre (DASK, 2026) Türkiye’de halihazırda 11 milyon 686 bin adet poliçe bulunmaktadır. Sigortalılık oranı ise %58,5’tir. Aynı veriye

göre özellikle 6 Şubat depremi sonrasında DASK poliçe sayısında ve sigortalılık oranlarında kısmi bir artış yaşandığı görülmektedir. 2022 yılında %43,20 olan oranın, 2023 yılı sonu itibarıyla %95,80'e yükseldiği; sonraki yıllarda depremin etkileri unutuldukça sigortalılık sayısında azalma ya da sabit kalma eğilimi görülmektedir. Bu veriler insanların acı bir tecrübe edinmeden risklere karşı yeterince harekete geçmediklerini göstermektedir.

Bu bağlamda, özellikle deprem bölgesinin yanında İstanbul ve Marmara Bölgesi'nde günlük poliçe sayısı %55 oranında artmıştır. Ancak bu artışın kalıcı olmadığı ve zamanla olağan seyrine döndüğü görülmektedir. Bu durum, bireylerin çoğunlukla doğrudan deneyim yaşamadıkça risklere karşı harekete geçmekte isteksiz davrandıklarını göstermektedir (Özbuğut, 2025). Buna ek olarak, halkın afet sigortaları konusunda farkındalık ve bilgi düzeyinin düşük olduğu söylenebilir. Nitekim Tırış ve Erkuş (2024: 2337) tarafından yapılan araştırmada, bireylerin özellikle fırtına, sel, hortum gibi olaylar neticesinde sigorta süreçlerine ve başvuru merkezlerine dair bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde 1999, 2011 ve 2023 depremleri kentsel politikalardaki dönüşümün afetlerin etkileri üzerinde çelişkili sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır. Bir yandan kentsel dönüşümle daha yeni ve güçlü bir acil durum hazırlığı ve yapılaşma hedeflenirken, diğer yandan afetlerde yapıların ciddi anlamda zarar görmesi kırılganlığı göstermektedir. Bu sonuç afet odaklı kentsel politikaların işleyişinde sorunların devam ettiğini ortaya koymaktadır (Kizildere, 2025: 137). Bu noktada, afet sonrası toparlanma ve yeniden inşa sürecinde yaşam alanını yeniden oluşturma, altyapıyı güçlendirme, ekonomik faaliyetleri canlandırma ve toplumsal dayanıklılığı artırma bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bu sebeple hükümet liderliğinde planlama ve koordinasyon çalışmalarının yapılması, altyapının ve kültürel mirasın yeniden inşa edilmesi, küçük işletmeler ve esnaf için destek programlarının yanında istihdam fırsatlarının ve mesleki eğitimin yaygınlaştırılması özellikle sosyoekonomik yaşamın yeniden tesisinde önemlidir (UNDP, 2023). Ayrıca sakınım politikalarının engelli, yaşlı, çocuk, kadın, yoksul gibi kırılgan grupların özel ihtiyaçlarına

göre yapılması, afetlerde bu kesimlerin güvenliğinin sağlanmasına yönelik gerçekçi adımların sadece kâğıt üzerinde kalmaması sakınım politikalarının etkililiği açısından gerekliliktir.

Özetle, afet ve sakınım politikalarının uygulama sorunları 6 Şubat depremlerinde net olarak görülmüştür. Özellikle koordinasyon sorunları, denetim mekanizmalarının işleyişindeki aksaklıklar ve afet yönetimine ayrılan kaynakların yetersizliği sakınım politikalarının etkinliğini azaltmaktadır. Tüm bu etmenler Türkiye’de risk toplumuna özgü kırılganlıkların derinleşmesine etki etmektedir (Erol, 2025; Tekdemir, 2025; TMMOB, 2023).

Sonuç

Bu çalışma, risk toplumu yaklaşımı çerçevesinde Türkiye’de afetlere yönelik sakınım politikalarını inceleyerek, afetlerin doğa kaynaklı olmalarının yanında, toplumsal, yönetsel ve yapısal süreçlerle ilişkili riskler bütünü olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, 2009 yılında AFAD’ın kuruluşuyla birlikte, afet yönetimi alanında önemli kurumsal ve hukuki gelişmeler yaşandığını, risk azaltımına yönelik politika belgelerinin oluşturulduğunu ve uluslararası çerçevelerle uyumlu bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir.

Fakat uygulama sürecinde ciddi sorunların devam ettiği ve bu durumun sakınım politikalarının başarısını olumsuz yönde etkilediği de görülmektedir. Bu sonuç, risk toplumu yaklaşımının ortaya koyduğu ‘üretilmiş riskler’ ve ‘yapısal kırılganlıklar’ kavramlarıyla uyumlu bir şekilde, afetlerin etkilerinin bir bütün olarak fiziksel tehditler, yönetsel tercihler, planlama eksiklikleri ve toplumsal hazırlık düzeyinden kaynaklandığını doğrulamaktadır. Bu bağlamda çalışma, tek başına afetlerin kriz anında müdahale edilmesi gereken olaylar olmadığını, bir bütün olarak risk toplumu çerçevesinde farklı süreçlerle doğrudan ilişkili olduğunu vurgulayarak literatüre kavramsal ve analitik katkı sağlamaya çalışmaktadır. Nitekim 6 Şubat depremleri başta olmak üzere yakın dönemde Türkiye’nin yaşadığı

afet deneyimleri, mevcut politika araçlarının bir bütün olarak uygulanması gerektiğini açıkça göstermiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, Türkiye’de sakınım politikalarının etkinliğinin artırılması için bazı somut öneriler sunulabilir. Öncelikle, afet yönetiminde merkezîyetçi yapı ile yerel uygulamalar arasındaki uyum güçlendirilmelidir. Yerel yönetimlerin risk belirleme, planlama ve uygulama süreçlerindeki rolü artırılmalı ve bu kurumların teknik ve mali kapasiteleri güçlendirilmelidir. Çünkü afet riskleri ilkin yerel ölçekte ortaya çıkmakta ve etkilerini en yoğun şekilde bu bölgede yaşayanlar hissetmektedir.

İkinci olarak, denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve denetimlerin gerçekçi bir biçimde yapılması çok önemlidir. Yapı güvenliği, imar uygulamaları ve ruhsat süreçlerinde etkin ve bağımsız denetim sistemlerinin oluşturulması, afet risklerinin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Mevcut bulgular, teknik ve hukuki bazı düzenlemelerin yapıldığını ortaya koymakla birlikte, uygulamada büyük sorunların devam ettiğini de göstermektedir. Bu nedenle denetimlerin sadece kâğıt üzerinde değil, gerçekçi ve etkin bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Üçüncü olarak, sakınım politikalarının yaygınlaştırılması ve sahiplenilmesi için toplumsal farkındalık ve katılım artırılmalıdır. Çünkü afetlere hazırlık tek başına kamu kurumlarının üstesinden gelebileceği bir mesele değildir. Bireylerin ve toplumun risk algısının geliştirilmesi, afet eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve gönüllülük mekanizmalarının teşvik edilmesi, sakınım politikalarının başarısını doğrudan etkileyecektir. Buna ek olarak, sigorta sistemine yönelik bilinç düzeyinin artırılması, ekonomik kırılganlıkların azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Dördüncü olarak, afet politikalarının sosyal politikalarla uyumlu bir biçimde, kırılgan grupları kapsayacak şekilde ele alınması gerekmektedir. Yoksullar, kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler afetlerden daha çok etkilenmektedir. Bu nedenle sakınım politikalarının bu grupların ihtiyaçlarını dikkate alacak şekilde tasarlanması ve uygulanması önemlidir.

Son olarak, gelecekte yapılacak çalışmalar için disiplinler arası yaklaşımların geliştirilmesi önerilmektedir. Afetler yalnızca mühendislik ya da kamu yönetimi alanına ait bir konu değildir. Sosyoloji, ekonomi, şehir planlama ve çevre bilimleri gibi farklı alanların katkısıyla daha kapsamlı çalışmalar ve iş birlikleri yapılabilir. Ayrıca uygulamaya yönelik saha araştırmalarının artırılması, politika belgeleri ile pratik arasındaki uyumsuzlukların daha net ortaya konulmasına yardımcı olacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de afet yönetiminde önemli bir dönüşüm süreci yaşandığı görülmektedir. Fakat bu dönüşümün uygulamaya tam olarak yansımadağı da yakın zamanda gerçekleşen afetlerle daha net anlaşılmıştır. Bu nedenle risk toplumunun gerektirdiğı proaktif ve bütüncül yaklaşımın hem politika belgelerinde hem de uygulamada hayata geçirilmesi son derece önemlidir. Diğer türlü mevcut kırılanlıkların devam etmesi ve olası afetlerin benzer sonuçlar doğurması kaçınılmaz olacaktır.

Kaynakça

AFAD. (2013). *Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP 2012–2023)*. (Düzeltilmiş 2 Baskı), Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

AFAD. (2019). Deprem Nedir? <https://www.afad.gov.tr/deprem-nedir?> (25.04.2026).

AFAD. (2022a). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

AFAD. (2022b). *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

AFAD. (2023). *2023 İdare Faaliyet Raporu*. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

AFAD. (2025a). *2025 İdare Faaliyet Raporu*. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

AFAD. (2025b). *İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP)*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/il-afet-risk-azaltma-pl> (15.02.2026).

AFAD. (2026, 6 Şubat). *İçişleri Bakanımız Sayın Ali Yerlikaya 6 Şubat Depremlerinin Yıl Dönümü Dolayısıyla Adıyaman'a Gitti*. <https://www.afad.gov.tr/icisleri-bakanimiz-sayin-ali-yerlikaya-6-subat-depremlerinin-yil-donumu-dolayisiyla-adiyamana-gitt-merkezicerik> (07.02.2026).

AFAD. (t.y.-a). *Afet Gönüllülük Projesi*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/afad-gonulluluk-projesi#:~:text=Bu%20program%C4%B1n%20amac%C4%B1%2C%20Afet%20ve,sahip%20g%C3%B6n%C3%BCll%C3%BCler%20kazanmak%20ve%20yeti%C5%9Ftirmektir> (15.01.2026).

AFAD. (t.y.- b). *AFAD ve Tarihçesi*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda> (16.02.2026).

Alesch, Daniel. J., Arendt, Lucy. A., ve Petak, William. J. (2012). *Natural Hazard Mitigation Policy: Implementation, Organizational Choice, and Contextual Dynamics*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-2235-4>

Altınkesen, Özkan. (2025). “Afet Yönetiminde Kamu Kurumlarının Rolü ve Kapasitesi”. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*. 9(36), 136-153.

Azimli Çilingir, Gülcan. (2018). “Türkiye’de Uygulanan Afet Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Yasal Düzenlemeler ve DASK”, *Dirençlilik Dergisi*, 2(1), 13-21.

Beck, Ulrich. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage Publications.

Çelebi, Nurise Evren ve Kara Bülent. (2025). “Risk Toplumu, Afetler ve Gençlik: Risk Algısı ve Sosyolojik Yaklaşımlar”, *Uluslararası Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 124-133.

Çoban, Melih. (2024). Risk Toplumu. M. A. Yekta Saraç (ed.), *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*. (s.334-335) içinde (3. Basım) (III. Cilt), Ankara: TÜBİTAK Bilim Yayınları.

Demir, Bahattin Murat., Ercan, Sami., Aktan, Mustafa ve Öztaşkın, Harun. (2025). “Türkiye’de Afet Yönetiminin 100 Yılı: Mevzuat, Planlama, Kurumsal Yapılanma ve İşleyiş”. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(1), 127-147.

DASK. (2026). *Police Üretim*. <https://www.dask.gov.tr/tr/police-uretim> (25.04.2026)

DASK. (t.y.) *Dask Hakkında*. <https://dask.gov.tr/tr/dask-hakkında> (25.04.2026).

Doğan, Bulut. (2025). “Afet Yönetiminde Kamu Politikası Süreci: Türkiye Örneği”, *Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 62-82. Doi: 10.54969/abuijss.1725858

Ergün, Yunus ve Cihan, Ali Şükrü. (2025). Türkiye’de Afet Yönetimi ve Afet Müdahale Stratejileri. Mustafa Altıntaş (ed.), *Sosyal Bilimlerde Kuramsal Çerçeveseler ve Metodolojik Tartışmalar*. (ss. 131-165) içinde. Özgür Yayınları. Doi: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub881.c3608>

Erol, Fırat. (2025). Türkiye’de Deprem Odaklı Afet Yönetimi: Mevcut Sorunların Tespiti ve Stratejik Çözüm Önerilerine Yönelik Nitel Bir Araştırma. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(3), 1207-1227.

Figueiredo, Lorena., Honiden, Taku ve Schumann, Abel. (2018), *Indicators for Resilient Cities*, OECD Regional Development Working Papers, No. 2018/02, OECD Publishing, Paris, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/03/indicators-for-resilient-cities_ab6c16ee/6f1f6065-en.pdf (16.02.2026).

Fitzgerald, Gerry., Ryan, Benjamin., Franklin, Richard ve Pizzino, Stacey. (2024). Prevention and Mitigation. *Disaster Health Management: A Practical Approach for Clinicians and Policymakers*. İçinde (Chapter 13), (2. Bs). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781032626604-17>

Genç, Fatma Neval. (2021). *Afet Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Giddens, Anthony. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford University Press.

Giddens, Anthony. (1999). Risk and Responsibility. *The Modern Law Review*, 62(1), 1–10.

IFRC. (2026). *World Disasters Report 2026: Truth, Trust and Humanitarian Action In The Age Of Harmful Information*.

Kahraman, Tayfun. (2023, 31 March). *Why Were We Caught Unprepared by the Kahramanmaraş Earthquake?* <https://www.archpaper.com/2023/03/why-were-we-caught-unprepared-by-the-kahramanmaras-earthquake/> (17.02.2026).

Kizildere, Dicle. (2025). “Earthquake Disaster-Induced Urban Policies: Paradoxes and Challenges in Turkey”, *Urban Research & Practice*, 18 (1), 130-141. Doi: 10.1080/17535069.2024.2422627

Kolay Çepni, Şükran ve Varlıklar Demirkazık, Çiçek Nilsu. (2023). “Sosyoloji Afetleri Nasıl Görür? Afet Sosyolojisi Bağlamında Bir Değerlendirme”, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 827-834. <https://izlik.org/JA37BS97AL>

Kutlu, Derya. (2025). “Bir Afet Sigortası Ürünü Olan Zorunlu Deprem Sigortası Sunucusu DASK’ın Hibrit ÇKKV Modeli ile Performans Analizi”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 1799-1828. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1702618>

OECD. (2019). *Fiscal Resilience to Natural Disasters: Lessons from Country Experiences*. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/27a4198a-en>.

Okan, Janberk. (2025). “Türkiye’de Sigorta Talebinde Hangi Faktörler Etkili”. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 205-225. <https://doi.org/10.29106/fesa.1576162>

Özbuğutu, Ali Canberk. (2025, 5 Şubat). *DASK, Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası Yaklaşık 40 Milyar Lira Hasar Ödemesi Yaptı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/dask-kahraman-maras-merkezli-depremler-sonrasi-yaklasik-40-milyar-lira-hasar-odemesi-yapti/3472382> (17.02.2026).

Özdoğan, Fatma., Tercan, Binali., Bozkurt, Neşe ve Koç, Hülya. (2025). Why aren’t There More Cooperative Housing Construction Projects? An Analysis of Responsibility Framing in post-Disaster Housing Recovery in Türkiye. *E3S Web of Conferences*, 651, 1-16. 03001. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202565103001>

Özey, Ramazan ve Ünlü, Mehmet. (2020). *Afetler ve Afet Yönetimi*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Özmen, Bülent. (2024). Yerel Yönetimler ve Kentsel Dirençlilik. Muammer Tün (ed.), *Tehlikeler ve Afet Dirençli Kentler II*. (7. Bölüm) içinde. Özgür Yayınları. Doi: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub456.c1959>

SBB. (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. Ankara.

Şahin, Ali Utku. (23 Mart 2023). *Türkiye’nin Afet Yönetimi Yolculuğu*. <https://gezegen24.com/turkiyenin-afet-yonetimi-yolculugu/> (16.02.2026).

Tataoğlu, Murat. (2026). “İklim Krizi Bağlamında Afet Yönetim Politikalarının Dönüşümü: Türkiye Örneği”, *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 7(1), 67-89

Tekdemir, Muhittin. (2023). *Bütünleşik afet yönetimi sistemi bağlamında 6 Şubat depremlerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tırış, Gülşah ve Erkuş, Hilal. (2024). “Afet Dirençli Kent Planlamada Politika Beklentileri: Antalya Kırcami Bölgesi Örneği”, *İDEALKENT*, 16(46), 2315-2347. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1431048>

Turan, Melikşah. (2025). “Afet Yönetimi Faaliyetlerinde Toplum Katılımı: Uyarlanabilir Yönetime Yönelik Stratejik Öncelikler”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 72, 59-70, doi: 10.18070/erciyesiibd.1705295

TMMOB. (2023). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu*. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/tmmob_deprem_raporu_18agustos_revize-part-1_compressed.pdf

UN. (2019). *World Urbanization Prospects: The 2018 Revision* (ST/ESA/SER.A/420). New York: United Nations.

UNDP. (2014). *Governance for Sustainable Development: Integrating Governance in the Post-2015 Development Framework*.

UNDP. (2023). *Recovery and Reconstruction After the 2023 Earthquakes in Türkiye UNDP Offer and Proposed Projects*. <https://www.undp.org/turkiye/publications/recovery-and-reconstruction-after-2023-earthquakes-turkiye-undp-project-catalogue> (17.02.2026).

UNDRR. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030*. United Nations Office for Disaster Risk Reduction.

UNDRR. (t.y.). *Making Cities Resilient 2030 (MCR2030)*. <https://mcr2030.undrr.org/> (21.04.2026).

Wisner, Ben., Blaikie, Piers., Cannon, Terry ve Davis, Ian. (2004). *At risk: Natural Hazards, People's Vulnerability and Disasters*. (Second Edition) UK: Routledge.

World Bank. (2019). *Turkey Disaster Risk Management in Schools Project (P157683)*. Washington, DC.

World Bank. (2022). *Türkiye Country Climate and Development Report*. Washington, DC.

Yalaz, Hatice Özlem. (2025). “Compulsory Earthquake Insurance and Insurance Subsidy in Turkey”. *Journal of Management Theory and Practices Research*, 6 (1), 159–173. <https://doi.org/10.71284/jmtp.1712217>

Yetişkin, Ebru. (2025). “Ignorance Production in National Disaster Risk Governance and Emergency Response-Abilities of Commoning Collectives: The 2023 Earthquakes in Turkey”. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 116.

Yıldırım, Gülcan ve Saygın, Emre. (2024). “Türkiye’de Afet Yönetimi Paradigması: AFAD’ın Ürettiği Politika Belgelerinin İçerik Analizi”. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 15-35. <https://izlik.org/JA88RF42NK>

Extended Summary

Purpose

This study examines disaster mitigation policies in Türkiye within the framework of the risk society approach and discusses the necessity of preventive policies for disasters. The main aim of the study is to address Türkiye's disaster risk profile and mitigation policies from the perspective of the risk society and to reveal the problems encountered in the implementation of these policies.

In this context, the study first discusses the concepts of risk society, disaster, and mitigation policy on a conceptual basis. It then outlines Türkiye's disaster risk profile and refers to the relevant policy instruments. In the following part, the problems encountered in the implementation of mitigation policies are discussed from different perspectives. In this respect, the study aims to treat disasters as a specific issue that should be interpreted both as a matter of public policy and within a governance framework.

Scope and Problem Statement

Disasters vary in terms of their speed of occurrence and origins, and they lead to large-scale and destructive impacts. This shows that disasters are not only natural events but also complex risks shaped by human-induced vulnerabilities. In the modern world, ongoing change and transformation have led to the concentration of population in urban areas. This process has deepened various urban problems, particularly unplanned urbanization and unsafe construction. When these problems combine with disasters, they result in significant loss of life and environmental damage, turning into crises that deeply affect societies.

In Türkiye, problems related to planning, supervision, and implementation at the local level during the disaster management process make disaster risks more structural and increase disaster-related losses. Although legal and institutional documents emphasize the importance of

the pre-disaster phase, these problems continue in practice. This indicates that approaches focusing only on response during crisis situations are insufficient and that risk-oriented disaster mitigation policies should be prioritized instead.

Method

The study was prepared within the framework of qualitative research and employed the document analysis technique in order to examine the institutional, administrative, and social dimensions of disaster mitigation policy in Türkiye. In this context, national and international literature related to the concepts of risk society, disaster, and mitigation policy was reviewed. While addressing the concept of risk society, the main approaches in the literature, particularly those of Ulrich Beck, were evaluated, and the dimensions of risk production, uncertainty, and vulnerability in modern society were discussed.

In addition, reports prepared in line with international frameworks such as the Sendai Framework guided the analysis process. In the case of Türkiye, AFAD activity reports, UDSEP, TAMP, TARAP, IRAP, various reports, and recent academic studies were used as the main data sources.

Findings

The findings show that with the establishment of AFAD in 2009, significant institutional and legal developments took place in the field of disaster management, and policy documents aimed at risk reduction were developed. It is seen that Türkiye's disaster policy instruments are built on a multi-layered structure that includes institutional, legal, and technical dimensions. In addition, important steps have been taken to reduce disaster risks through plans such as UDSEP, TAMP, TARAP, and IRAP.

However, the presence of problems in the implementation of mitigation policies draws attention. In particular, lack of coordination, ineffective

functioning of supervision mechanisms, and limited resources make this process more difficult. The February 6 earthquakes clearly revealed that existing plans have not been sufficiently implemented in practice. Moreover, low levels of public awareness and the limited spread of the insurance system increase vulnerabilities.

Conclusion and Discussion

This study shows that disasters are not only natural events but also a set of risks related to social, administrative, and structural processes. This result is consistent with the concepts of “manufactured risks” and “structural vulnerabilities” proposed by the risk society approach. However, it is also observed that serious problems continue in the implementation process, and this situation negatively affects the success of mitigation policies. In this context, it is emphasized that disasters are not events that should only be addressed at the moment of crisis, but are directly related to different processes within the framework of the risk society. Recent disasters clearly demonstrate that existing policy tools need to be implemented in a comprehensive manner.

Based on the findings, it is important to strengthen the coordination between central and local levels, to make supervision mechanisms more effective, and to increase public awareness. In addition, disaster policies should be handled in a way that includes vulnerable groups, and interdisciplinary studies should be developed. Overall, although there has been a significant transformation in disaster management in Türkiye, it is seen that this transformation has not been fully reflected in practice. Therefore, it is crucial to implement a proactive and holistic approach both in policy documents and in practice.